

Κοινόν Ιώνων - Πανιώνιον

Περίληψη :

Το Κοινό των Ιώνων (Ιωνική Δωδεκάπολις) συστάθηκε τον 7ο αι. π.Χ. από 12 πόλεις που βρίσκονταν στα δυτικά παράλια της Μικράς Ασίας: Σάμος, Χίος, Μίλητος, Μυούς, Πριήνη, Έφεσος, Κολοφώνα, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομενές, Ερυθρές και Φώκαια. Το Κοινό ήταν ένα είδος θρησκευτικής ένωσης με κέντρο τη λατρεία του Ποσειδώνα Ελικωνίου και οργάνωνε μια κοινή γιορτή στη θέση Πανιώνιο στη Μυκάλη, τα Πανιώνια. Το Κοινό διαλύθηκε από τους Πέρσες μετά την αποτυχημένη Ιωνική επανάσταση στις αρχές του 5ου αι. π.Χ. Επανασυστάθηκε κατά τον 4ο αι. π.Χ. και ανέκτησε το παλαιό του κύρος στα χρόνια του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Τα Πανιώνια συνέχισαν να τελούνται ως και τους Ρωμαϊκούς χρόνους.

Χρονολόγηση

7ος αι. π.Χ.

Γεωγραφικός εντοπισμός

Ιωνία, Μικρά Ασία

1. Η σύσταση του Κοινού

Στους ιστορικούς χρόνους η περιοχή της Ιωνίας ήταν μοιρασμένη στις πόλεις που αποτελούσαν το Κοινό των Ιώνων ή του Πανιωνίου. Το Κοινό ήταν ένα είδος θρησκευτικής ένωσης με κέντρο τη λατρεία του [Ποσειδώνα Ελικωνίου](#), μιας θεότητας με ρίζες στη Βοιωτία. Τα μέλη του οργάνωναν μια κοινή γιορτή στη θέση Πανιώνιο στη Μυκάλη.¹ Η γιορτή πρέπει να απέκτησε σπουδαιότητα μετά τον 7ο αι. π.Χ., γιατί, αν και γίνεται μνεία στη λατρεία του Ποσειδώνα Ελικωνίου στην Ιλιάδα, δε σώζεται ομηρικός ύμνος που να αναφέρεται σε αυτή τη γιορτή.²

Το Κοινό διέθετε 12 μέλη (Ιωνική Δωδεκάπολις) των οποίων οι πολίτες αυτοαποκαλούνταν Ίωνες. Από αυτά δύο ήταν νησιά (Σάμος, Χίος), ενώ τα υπόλοιπα ([Μίλητος](#), Μυούς, [Πριήνη](#), [Έφεσος](#), Κολοφώνα, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομενές, Ερυθρές και Φώκαια) βρίσκονταν στα δυτικά παράλια της Μικράς Ασίας. Από πληροφορίες του Ηρόδοτου και του Πausανία φαίνεται ότι ο αριθμός των πόλεων οριστικοποιήθηκε στις αρχές του 7ου αι. π.Χ. Ο Πausανίας αναφέρει ότι η [Σμύρνη](#) ήταν ιωνική πόλη κατά την 23η Ολυμπιάδα (688 π.Χ.).³ Το γεγονός αυτό πρέπει να σχετίζεται με την κατάληψη της Σμύρνης από τους Κολοφωνίους την ίδια εποχή, όταν η πόλη βρισκόταν υπό τον έλεγχο των Αιολών. Κατά τον Ηρόδοτο η Σμύρνη ήταν η μόνη πόλη, που αν και ιωνική, δεν έγινε δεκτή στο Κοινό,⁴ ίσως επειδή θεωρήθηκε ότι ήταν εξαρτώμενη από την Κολοφώνα. Παρομοίως, η Μαγνησία στο Μαιάνδρο δεν έγινε ποτέ μέλος του Κοινού, καθώς θεωρούνταν αιολική και τα εδάφη της, μετά την καταστροφή της πόλης από τους Κιμμερίους, πέρασαν στον έλεγχο της Μιλήτου.⁵

Ορισμένες από τις πόλεις-μέλη δεν ήταν ιωνικής καταγωγής, ενώ κάποιες άλλες δεν ανήκαν από την αρχή στο Κοινό αλλά εντάχθηκαν στην πορεία. Οι πόλεις που πιθανόν αποτέλεσαν τον αρχικό πυρήνα ήταν η Μίλητος, ο/η [Μυούς](#), η Πριήνη, η Έφεσος, η [Κολοφώνα](#), η [Λέβεδος](#) και η [Τέως](#). Από τις υπόλοιπες, η Χίος ήταν αρχικά αιολικός οικισμός. Η [Φώκαια](#) έγινε δεκτή μόνο μετά την εγκατάσταση Κοδριδών βασιλέων (απογόνων των γιων του βασιλιά Κόδρου της Αθήνας, Νηλέα και Ανδροκλή, ιδρυτών κατά την παράδοση της Μιλήτου και της Εφέσου) από τις Ερυθρές και την Τέω. Οι [Κλαζομενές](#) ήταν αποικία της Κολοφώνας. Στις [Ερυθρές](#), ο ιωνικός οικισμός χρονολογείται μετά το κυρίως ρεύμα της ιωνικής μετανάστευσης. Η Σάμος τέλος, κατά μία άποψη, υποχρεώθηκε να συμμετάσχει στο Κοινό.⁶

2. Ο Μελιακός πόλεμος

Το ιερό του Πανιωνίου βρισκόταν στην αρχαία πόλη της Μελίας (ή Μέλης ή Μελίτης). Στις πηγές αναφέρεται ότι η Μελία ήταν μία από τις αρχικά 13 πόλεις του Κοινού και ότι καταστράφηκε από τις υπόλοιπες 12 λίγο πριν από την επιδρομή των

Κοινόν Ιώνων - Πανιώνιον

Κιμμερίων με αρχηγό το Λύγδαμι γύρω στο 650 π.Χ. Η περιοχή της Μελίας –όπως και εκείνες της Πύγελας, του Μαραθήσιου, της Αναΐας και των Θηβών στη Μυκάλη– μοιράστηκε ανάμεσα στις υπόλοιπες πόλεις. Αν και έχουν εκφραστεί αμφιβολίες για την ιστορικότητα του Μελιακού πολέμου, εντούτοις έχει υποστηριχθεί ότι η οργάνωση του Κοινού και της κοινής γιορτής στο Πανιώνιο ήταν αποτέλεσμα του κοινού πολέμου εναντίον της Μελίας. Η ένταξη των βόρειων ιωνικών πόλεων στο Κοινό πιθανότατα συνέβη μετά το τέλος του πολέμου αυτού, ενώ η διαδικασία καταστροφής των πιο αδύναμων ιωνικών πόλεων και της προσάρτησης των παραλίων στις πόλεις του Κοινού ολοκληρώθηκε μάλλον στο α΄ μισό του 7ου αι. π.Χ. με την ίδρυση του Πανιωνίου.⁷

Η θεωρία περί θρησκευτικού κέντρου στο Πανιώνιο από τις αρχές του 7ου αι. π.Χ. δεν υποστηρίζεται από τα αρχαιολογικά δεδομένα –ένα βωμό και κάποια άλλα επιφανειακά ευρήματα στην κορυφή του λόφου στο Πανιώνιο–, τα οποία χρονολογούνται μετά τον 7ο αι. π.Χ.⁸ Επίσης, σε μια επιγραφή από την Πριήνη φαίνεται ότι ο πόλεμος εναντίον της Μελίας ήταν υπόθεση ορισμένων μόνο πόλεων και έγινε για την κατάκτηση εδαφών, αφού με τη λήξη του Ήφεσος, η Πριήνη, η Σάμος, η Μίλητος και πιθανότατα η Κολοφώνα επέκτειναν τα όριά τους. Επιπλέον, είναι εξαιρετικά δύσκολο να γίνει δεκτή η άποψη περί ενός πολέμου οργανωμένου από το Κοινό, εφόσον η σχετική πληροφορία έχει ως πηγή το Μαιάνδριο το Μιλήσιο, έναν ιστοριογράφο γνωστό ως ψευδεπίγραφο.⁹

3. Λειτουργία του Κοινού

Στους Αρχαϊκούς χρόνους οι πόλεις που συμμετείχαν στο Κοινό ήταν αυτόνομες. Σύμφωνα με ορισμένους μελετητές, αυτή η κατάσταση δεν ίσχυε εξ αρχής και το αρχαϊκό Κοινό ήταν το κατάλοιπο ενός βασιλείου, ημιφεουδαρχικού τύπου, υπό την εξουσία ενός Ίωνα βασιλιά με κέντρο το Πανιώνιο.¹⁰ Μολονότι σε επιγραφή της Ρωμαϊκής περιόδου γίνεται αναφορά σε «βασιλιά των Ιώνων» δεν υπάρχουν άλλα στοιχεία που να υποστηρίζουν τη βασιμότητα των παραπάνω υποθέσεων.¹¹

Το Κοινό των Ιώνων δεν αποτελούσε μια ομοσπονδιακή ένωση με κάποια ισχυρή κεντρική εξουσία που είχε την αρμοδιότητα να επιβάλλει τις αποφάσεις στα μέλη της ούτε βρισκόταν υπό τον έλεγχο μίας συγκεκριμένης πόλης. Ο Ηρόδοτος αναφέρει ότι σε περιόδους κρίσης –όπως μετά την κατάλυση της Λυδικής αυτοκρατορίας από τους Πέρσες (545 π.Χ.), όταν ο Βίας από την Πριήνη πρότεινε χωρίς επιτυχία στους πολίτες να μεταναστεύσουν μαζικά στη Σαρδηνία, ή στις αρχές της Ιωνικής επανάστασης (499-494 π.Χ.)– τα συμβούλια λάμβαναν χώρα στο ιερό.¹² Αυτό το στοιχείο δημιούργησε την εντύπωση ότι οι 12 πόλεις αποτελούσαν μέλη ενός οργανωμένου Κοινού. Ωστόσο, το πρόβλημα με αυτές τις πληροφορίες του Ηροδότου είναι ότι ο ιστορικός αναφέρεται με τους ίδιους ακριβώς όρους και στις δωρικές πόλεις του νοτιοανατολικού Αιγαίου για τις οποίες όμως δεν είναι γνωστή καμία οργάνωσή τους σε ομοσπονδία.¹³

Με βάση την περιγραφή του Ηροδότου, έχει υποτεθεί ότι η οργάνωση του Κοινού επέτρεπε έκτακτες συναντήσεις στο Πανιώνιο με συμμετοχή αντιπροσώπων από όλες τις πόλεις-μέλη. Αυτό προϋποθέτει κάποιο σύστημα αντιπροσώπευσης και κάποιου είδους αρχή υπεύθυνη για τη διεξαγωγή αυτών των συναντήσεων.¹⁴ Δεν είναι σαφές αν οι αντιπρόσωποι στις έκτακτες συναντήσεις ήταν οι τακτικοί αντιπρόσωποι των πόλεων στη γιορτή των Πανιωνίων ή αν κάθε φορά επιλέγονταν διαφορετικοί. Πιθανότατα να ίσχυε το πρώτο, αν κρίνουμε από την περίπτωση της εκστρατείας στην Κύπρο το 497 π.Χ., όπου το σώμα των «προβούλων» που αποφάσισε για τη συμμετοχή δεν αποτελούνταν από στρατιωτικούς, όπως ίσως θα περίμενε κανείς σε μια τέτοια περίπτωση. Μπορεί να υποτεθεί ότι οι πρόβουλοι στις τακτικές συναντήσεις τους ασχολούνταν με θέματα που αφορούσαν τη γιορτή και μόνο σε περιπτώσεις κινδύνου για τις ιωνικές πόλεις εξέταζαν θέματα πολεμικής ή πολιτικής φύσης. Οι πολιτικές δραστηριότητες του Κοινού περιοριζόνταν σε πολεμικές κυρίως ενέργειες και οι αποφάσεις στα έκτακτα συμβούλια είχαν χαρακτήρα διπλωματικό ή στρατιωτικό. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν η απόφαση να ζητήσουν βοήθεια από τη Σπάρτη εναντίον των Περσών (546 π.Χ.), να στείλουν στόλο στην Κύπρο (497 π.Χ.) και να συμμετάσχουν στη ναυμαχία της Λάδης (494 π.Χ.).¹⁵ Παραταύτα, οι πόλεις-μέλη δεν υποχρεούνταν να συμμετέχουν σε πολεμικές εκστρατείες αν θεωρούσαν ότι οι ίδιες ήταν ασφαλείς, όπως στις περιπτώσεις της Μιλήτου, της Σάμου και της Χίου οι οποίες δεν έλαβαν μέρος στην αντίσταση εναντίον του Κύρου λόγω των συμφωνιών που η κάθε μία είχε συνάψει μαζί του. Στις πολεμικές επιχειρήσεις δεν υπήρχε κοινός αρχηγός αλλά οι στρατηγοί των στρατευμάτων κάθε πόλης αποφάσιζαν από κοινού για τις τακτικές που θα ακολουθούσαν, όπως έγινε στην Κύπρο και στη Λάδη.¹⁶

Κοινόν Ιώνων - Πανιώνιον

Η κοινή συνείδηση των Ιώνων ότι αποτελούσαν ένα λαό εκφραζόταν μέσω του θρησκευτικού συναίσθηματος που εκδηλώνονταν στη γιορτή των Πανιώνιων. Το Κοινό άρχισε να αναπτύσσεται σε ένα είδος πολιτικού οργανισμού μόνο όταν η ελευθερία των ιωνικών πόλεων απειλήθηκε αρχικά από τους Λυδούς και αργότερα από τους Πέρσες, χωρίς όμως να επιτευχθεί η συγκρότηση ενός σχεδίου άμυνας και αντίστασης εναντίον τους. Ίσως γι' αυτό το λόγο οι Πέρσες δεν προχώρησαν στη διάλυσή του μετά την κατάκτηση των πόλεων. Ωστόσο, στις αρχές του 5ου αι. π.Χ., το Κοινό κατάφερε να οργανωθεί και ήταν σε θέση να οδηγήσει τις πόλεις της δυτικής Μικράς Ασίας στην επανάσταση εναντίον των Περσών.¹⁷

Το Κοινό σταμάτησε να υφίσταται μετά την αποτυχημένη κατάληξη της Ιωνικής επανάστασης. Δεν υπάρχουν στοιχεία για την επαναστάσή του ούτε και για την τέλεση των Πανιώνιων στη Μυκάλη κατά τον 5ο αι. π.Χ., όταν οι πόλεις της Ιωνίας ήταν μέλη της [Συμμαχίας της Δήλου](#). Το Κοινό επανασυστάθηκε γύρω στα 400 π.Χ. και για σύντομο χρονικό διάστημα, όταν με τη βοήθεια της Σπάρτης οι ιωνικές πόλεις επιχείρησαν να αυτονομηθούν από την περσική κυριαρχία. Τα Πανιώνια πιθανότατα άρχισαν να γιορτάζονται στην Έφεσο επειδή η πόλη αποτελούσε το κέντρο των σπαρτιατικών επιχειρήσεων εναντίον του βασιλιά της Περσίας. Γύρω στο 370 π.Χ., όταν ξεκίνησε η κατασκευή της νέας πόλης της Πριήνης και ανασυστάθηκε το παλαιό Κοινό στο Πανιώνιο, η γιορτή επέστρεψε από την Έφεσο στη Μυκάλη.¹⁸

Το Κοινό των Ιώνων απέκτησε το παλαιό του κύρος μετά την ανακήρυξη της ελευθερίας των πόλεων της Ιωνίας από το [Μέγα Αλέξανδρο](#). Οι 12 πόλεις-μέλη του αυξήθηκαν σε 13 με τη συμμετοχή της νεόκτιστης Σμύρνης. Το Κοινό συνέχισε να έχει κυρίως θρησκευτικό χαρακτήρα και γιόρταζε τα Αλεξάνδρεια προς τιμήν των γενεθλίων του Μακεδόνα βασιλιά. Αρχικά η γιορτή λάμβανε χώρα σε κάθε πόλη-μέλος εκ περιτροπής αλλά αργότερα επιλέχθηκε ως τόπος διεξαγωγής της μια περιοχή στον ισθμό της χερσονήσου της Ερυθραίας.¹⁹

Η σπουδαιότητα των Πανιώνιων και της λατρείας του Ποσειδώνα Ελικωνίου φαίνεται ότι επισκιάστηκε από τα Αλεξάνδρεια κατά την Ελληνιστική περίοδο. Ωστόσο, οι Ιώνες συνέχισαν να γιορτάζουν τα Πανιώνια προς τιμήν του Ποσειδώνα Ελικωνίου στη Μυκάλη ως και τους Ρωμαϊκούς χρόνους. Σε επιγραφές της Ελληνιστικής εποχής που βρέθηκαν στην Πριήνη αλλά και από το Στράβωνα, γεωγράφο της Ρωμαϊκής περιόδου, αναφέρεται ότι οι ιερείς των Πανιώνιων προέρχονταν από την Πριήνη.²⁰

1. Roebuck, C., "The Early Ionian League", *CP* 50 (1955), σελ. 34 και 39, σημ. 60.

2. Cook, G.M., "The Ionic Cities in the Dark Age", στο *The Cambridge Ancient History*,³ II.2. *History of the Middle East and the Aegean Region c. 1380-1000 BC* (Cambridge 1975), σελ. 803.

3. Πανσ. 5.8.7 και 4.21.5

4. Ηρ. 1.143.3

5. Roebuck, C., "The Early Ionian League", *CP* 50 (1955), σελ. 31.

6. Roebuck, C., "The Early Ionian League", *CP* 50 (1955), σελ. 38, σημ. 43.

7. Cook, G.M., "The Ionic Cities in the Dark Age" στο *The Cambridge Ancient History*,³ II.2. *History of the Middle East and the Aegean Region c. 1380-1000 BC* (Cambridge 1975), σελ. 803.

8. Cook, G.M., "East Greece" στο *The Cambridge Ancient History*,² III.1. *The Prehistory of the Balkans, the Middle East and the Aegean World, 10th to 8th centuries BC* (Cambridge 1982), σελ. 750.

9. Gaertringen, F.H., von, *Die Inschriften von Priene* (IP) (Berlin 1906), αρ. 37· Roebuck, C., "The Early Ionian League", *CP* 50 (1955), σελ. 32-33.

Κοινόν Ιώνων - Πανιώνιον

10. Roebuck, C., "The Early Ionian League", *CP* 50 (1955), σελ. 35.
11. Cook, G.M., "East Greece", στο *The Cambridge Ancient History*,² III.1. *The Prehistory of the Balkans, the Middle East and the Aegean World, 10th to 8th centuries BC* (Cambridge 1982), σελ. 749-750· Του ιδίου, "The Ionic Cities in the Dark Age" στο *The Cambridge Ancient History*,³ II.2. *History of the Middle East and the Aegean Region c. 1380-1000 BC* (Cambridge 1975), σελ. 803.
12. Hp. 1.142-143· Snodgrass, A., *Archaic Greece. The Age of Experiment* (Berkeley – Los Angeles 1980), σελ. 56· Roebuck, C., "The Early Ionian League", *CP* 50 (1955), σελ. 27.
13. Cook, G.M., "The East Greek Acme", στο *The Cambridge Ancient History*,² III.3. *The Expansion of the Greek World, 8th to 6th centuries BC* (Cambridge 1982), σελ. 217.
14. Roebuck, C., "The Early Ionian League", *CP* 50 (1955), σελ. 27.
15. Roebuck, C., "The Early Ionian League", *CP* 50 (1955), σελ. 28 και 37, σημ. 18.
16. Roebuck, C., "The Early Ionian League", *CP* 50 (1955), σελ. 29 και 37, σημ. 19.
17. Roebuck, C., "The Early Ionian League", *CP* 50 (1955), σελ. 30-31.
18. Stylianos, P.J., "Thucydides, the Panionion Festival and the Ephesia (III 104) again", *Historia* 32 (1983), σελ. 248-249· Kleiner, G. – Hommel, P. – Müller-Wiener, W., *Panionion und Melie* (Berlin 1967), σελ. 14 και 35.
19. Magie, D., *Roman Rule in Asia Minor. To the End of the Third Century after Christ* (Princeton 1950), σελ. 66.
20. Στράβ. 8.384 και 14.639· Stylianos, P.J., "Thucydides, the Panionion Festival and the Ephesia (III 104) again", *Historia* 32 (1983), σελ. 247, σημ. 12.

Βιβλιογραφία :

	Magie D. , <i>Roman Rule in Asia Minor. To the End of the Third Century after Christ, I-II</i> , Princeton – New Jersey 1950
	Roebuck C. , <i>Ionian Trade and Colonization</i> , (επανεκδόση, Chicago 1985), New York 1959
	Gaertringen F.H., von , <i>Die Inschriften von Priene (IP)</i> , Berlin 1906
	Kleiner G., Hommel P., Müller-Wiener W. , <i>Panionion und Melie</i> , Berlin 1967, <i>Jahrbuch des Deutschen Archaeologischen Instituts</i> , supp. 23
	Caspari M.O.B. , "The Ionian Confederacy", <i>JHS</i> , 35, 1915, 173-188
	Cook G.M. , "The East Greek Acme", III.3. <i>The Expansion of the Greek World, 8th to 6th centuries BC</i> , 2, Cambridge 1982, <i>The Cambridge Ancient History</i> , 215-221
	Cook G.M. , "The Ionic Cities in the Dark Age", II.2. <i>History of the Middle East and the Aegean Region c. 1380-1000 BC</i> , 3, Cambridge 1975, <i>The Cambridge Ancient History</i> , 796-804
	Lenschau T. , "Die Gründung Ioniens und der Bund am Panionion", <i>Klio</i> , 36, 1944, 201-237

Κοινόν Ιώνων - Πανιώνιον

	Prandi L. , "La Rifondazione del Panionion e la Catastrofe di Elie, 373 a.C.", <i>Fenomeni Naturali e Avvenimenti Storici nell' Antichita</i> , Milano 1989, 43-59
	Roebuck C. , "The Early Ionian League", <i>CP</i> , 50, 1955, 26-40
	Stylianou P.J. , "Thucydides, the Panionion Festival and the Ephesia (III 104) again", <i>Historia</i> , 32, 1983, 245-249

Δικτυογραφία :

	Panionion http://www.athenapub.com/panionion.htm
	Panionion http://www.pm.ruhr-uni-bochum.de/pm2004/msg00306.htm
	Panionion http://hermes.zeit.de/pdf/archiv/2004/44/Panionien.pdf

Πηγές

Ηρ. 1.142-148.

Στράβ. 13 και 14.